РАЗОМ ІНЕЙНЕМ

Черкаський обласний благодійний єврейський фонд Хесед Дорот

Щомісячна газета Черкаського обласного благодійного єврейського фонду „Турбота поколінь – Хесед Дорот”

Видається з грудня 2000 року..

Кислев/Тевет 5786 грудень 2025 №12(288)

„Інейнем” – 25 років разом

Номер, який ви тримаєте, – це не просто дванадцятий випуск за 2025 рік. На першій сторінці, як і раніше, стоїть знайомий напис: *„Видається з грудня 2000 року”*. А трохи нижче – *„грудень 2025 року”*. Ці дві дати, розташовані поруч, ніби переглядаються одна з одною і нагадують нам: сьогодні газеті „Інейнем” – 25 років. Ювілей. Чверть століття. Життя цілого покоління.

Ідея створення єврейської газети народилася колись у серці директора ЧОБЄФ „Хэсэд Дорот” Семена Ілліча Поволоцького. Він мріяв про власне видання, яке б об’єднувало людей, говорило однією мовою з єврейською громадою Черкас, зберігало її пам’ять і надихало на майбутнє. Цю мрію підтримали друзі та партнери з Єврейської Федерації „Великий МетроВест Нью-Джерсі”. Так з’явилася назва – тепла, як сімейне коло: „Інейнем – Разом”.

Першим редактором газети стала Людмила Миколаївна Садовська. Завдяки її досвіду й сміливості газета зробила свої перші кроки – несміливі, але впевнені, як кроки маленької дитини, яка знає, що її підтримають.

Час біжить майже непомітно. Здається, ще вчора Людмила Миколаївна показала свідоцтво про реєстрацію нового видання, а ми всі, з хвилюванням і усмішкою, перегортали перший номер грудневого випуску 2000 року. І ось – озираємося: минуло 25 років.

Роки були різними. Десь складними, десь світлими. Бували часи, коли газета майже рік не виходила – через нестачу фінансування. Бувало, що редакція поміщалася в одній кімнаті звичайної трикімнатної квартири, де паралельно проходили заходи дитячих та громадських програм ЧОБЄФ „Хесед Дорот”. Ми шукали матеріали і верстали номер буквально під шум подій – редакція жила разом з Хеседом, дихала з ним одним повітрям, була частиною його ритму.

Вчитися доводилося буквально „на ходу”. Багато що ми розуміли інтуїтивно. Багато чому навчилися у Людмили Миколаївни Садовської – справжньої професіоналки, яка присвятила журналістиці понад сорок років.

З січня 2003 року відповідальність за випуск газети лягла на мене – Михайла Тайбішлака. Той, хто знайомий з видавничою справою, знає, яка це праця. Потрібно не лише знайти матеріал, який зацікавить читачів різного віку й характеру, але й зверстати його, вичитати, підготувати макет – і лише потім відправити до типографії. Одній людині з таким впоратися дуже важко, і я не знаю, як би працював усі ці роки, якби поруч не було тих, хто став справжніми помічниками, соратниками, друзями.

Я хочу сказати дякую. Велике, глибоке, щире.

– Розалії Леонідівні Філлер – за уроки, які пам’ятаю й досі.
– Інні Романівні Заславській – за підтримку, яка приходить завжди вчасно.
– Тамілі Абрамівні Шапіро – за постійність, талант і натхнення.
– Павлу Яковичу Тайбішлаку – за ту технічну роботу, без якої газета просто не могла б існувати.
– Усім, хто надсилає матеріали. Потрапляє до номера не все, але кожен лист – це внесок, турбота, увага.

Я дякую всім добровільним помічникам, чиї імена неможливо перелічити в одній статті. Але кожного з вас я відчуваю. Велике спасибі!

Дякую і нашим читачам – тим, хто відкривав „Інейнем” узимку 2000 року, і тим, хто вперше взяв її до рук сьогодні.

І окремі слова подяки – нашим друзям і спонсорам з Єврейської Федерації „Великий МетроВест Нью-Джерсі”. Завдяки їм газета не лише живе, а й розвивається.

„Інейнем” сьогодні – це не просто газета. Це справжній інформаційний центр єврейського життя Черкас.

• Щомісячний паперовий випуск – 800 примірників формату А3.
• Новини, фото- та відеорепортажі на сайті ЧОБЄФ „Хесед – Дорот”.
• Пости в соціальних мережах, що розповідають про життя програм благодійного фонду.
• Фото- і відеоархів, який зберігає історію громади Черкас з 2003 року.
• Серія брошур для дорослих „Бібліотечка Хеседа” (випускається з 2004 року) і дитяча серія „Їжачки” (випускається з 2006 року).
• Підписний індекс – газета приходить прямо додому.
• Читачі – в Україні, Сполучених Штатах Америки, Німеччині, Ізраїлі та інших країнах.

Наші постійні рубрики стали майже членами родини: „Єврейські свята”, „Національний алефбет”, „А ви знаєте, що…”, „Єврейська майса”, „Наші консультації”, „Відомі євреї” та інші.

А онлайн програма „Давай підключимося” дала можливість зробити ще один важливий крок: щотижневі бесіди „Подорож Торою”. Ці щотижневі зустрічі 2024–2025 років стали для багатьох не просто уроками, а духовними зупинками, місцем сили, місцем єднання.

Чверть століття – це багато. Але головне – не цифра. Головне – що всі ці роки ми були РАЗОМ.

Разом переживали, разом навчалися, разом раділи, разом творили. Газета „Інейнем” – це не папір і не сайт. Це люди. Це голоси. Це пам’ять. Це дорога, на якій кожен залишає свій слід.

І нехай попереду буде ще багато років – цікавих, світлих, наповнених новим змістом. Нехай наша газета й надалі поєднує серця, допомагає зберігати традиції, надихає на добро і нагадує, що сила єврейського народу завжди була в єдності.

Нехай „Інейнем” продовжує об’єднувати нас – зараз і завжди!

***Михайло Тайбішлак**, редактор газети „Інейнем – Разом”.*

Коли газета виходить у світ протягом двадцяти п’яти років, це набуває особливого значення. Подія такого масштабу постійно впливає на людей, які читають її та з нетерпінням чекають кожного нового номера.

Велика заслуга газети в тому, що на її сторінках розповідається про Тору, єврейські свята та традиції, тим самим наближаючи євреїв до юдаїзму. Це справжня міцва.

Щиро вітаю газету „Інейнем–Разом” із 25-річчям! Нехай у вас завжди будуть сили й натхнення робити добрі справи, а ми всі разом удостоїмося зустріти прихід Машиаха.

Хочу звернутися до читачів газети і до тих, хто ще тільки стане ними: ми живемо в особливому поколінні, поколінні, якому випало велике щастя зустріти Машиаха.

Мазл тов газеті „Інейнем–Разом”! Мазл тов усім євреям Черкас і області!

***Дов Аксельрод,** Посланник Любавичського Ребе, Головний рабин Черкаської області.*

Газеті „Інейнем – Разом” – 25 років!

Вітаємо засновника газети – ЧОБЄФ „Хесед Дорот”, редакцію на чолі з Михайлом Яковичем Тайбішлаком та постійних підписників і читачів з цією прекрасною датою!

Багато змін відбулося за чверть століття в нашому житті. Але газета „Інейнем” завжди була і залишається джерелом інформації про головні події в житті єврейської громади. Приємно, що газета знайомить з першоджерелами єврейської мудрості, історією і традиціями народу, з видатними людьми і їх внеском у розвиток світової науки і культури, приділяє багато уваги єврейській минувшині Черкащини, нашим знаним землякам, що заслуговують на вдячність і добру пам’ять.

З номера в номер карбується літопис повернення до національних цінностей, до виконання заповідей Тори, до єднання, взаємодопомоги і милосердя.

Читачі вдячні за цікаві матеріали, розповіді про події, різноманітні заходи і зустрічі, що відбуваються в благодійному фонді, за публікацію оповідань і єврейських майс, що в тяжкі часи сьогодення підтримують і стимулюють віру в майбутнє.

Бажаємо редакції і особисто Михайлу Яковичу ще багато років плідної праці, цікавих матеріалів, вдячних читачів і, насамперед, миру.

Дякуємо нашим спонсорам: Єврейській Федерації „Великий МетроВест Нью-Джерсі” та Міжнародній громадській організації Центр „Джойнт”.

Таміла Шапіро.

25 років газеті. І вже 25 років я маю радість бути читачем цього самобутнього видання. Мені не раз щастило бачити своє ім’я на шпальтах газети „Разом” – газети унікальної, теплої, живої, цікавої, доброї, такої, що несе світло Перемоги, світло Хануки і Пуріма. І тоді, коли був мир, і тепер, у час війни, вона залишається джерелом правди і підтримки.

Сучасність та історія. Герої й праведники. Життя єврейської громади Черкас – об’єктивно, чесно, оперативно. Попри всі труднощі, газета зберігає високу якість: тексти, фотографії, папір – усе на рівні, який відчувається в кожному випуску. Жодна інша національна спільнота Черкащини не має такого видання – і це ще одна причина, чому газета „Разом” є справді унікальною.

У роки Другої світової війни, на Чернігівщині, моя бабуся, Руденко Ольга Ігнатівна, майже два роки переховувала й урятувала єврейську родину. „Бо ми люди, а разом легше”, – казала вона. Ці слова живуть у мені й сьогодні. Лехаїм!

***Євген Савісько**, релігієзнавець.*

Щиро вітаємо нашу молодшу сестру по крові – газету ЧОБЄФ „Турбота поколінь – Хесед Дорот” „Інейнем – Разом” – з 25-річчям!

Для людини – це вік переходу від юності до дорослого життя, а для газети, яка стала літописцем єврейського життя Черкаської області, – це відчутний ювілей.

Читаючи її, бачиш, що робить вона людей небайдужими, з шляхетною душею та чутливим серцем. А як говорили мудреці, слова, що йдуть із серця, до серця і потрапляють.

Тож нехай живе газета з оптимістично-об’єднуючою назвою „Інейнем – Разом” ще довго-довго, нехай не вичерпається джерело натхнення в її творців, нехай завжди поряд з нею будуть надійні друзі та вдячні читачі!

Хай вам щастить! Мазл тов! І традиційне єврейське – до 120-ти!

*Ваша старша сестра газета „Надія” та її редактор **Клавдія Колесникова**.*

Творімо добро разом

7 грудня 2025 р. у світлому та затишному приміщенні ЧОБЄФ „Хесед Дорот” відбувся сімейний благодійний фестиваль – благофест, справжнє свято доброти, творчості й взаємної підтримки. Цього дня тут панувала атмосфера тепла, єдності та щирого бажання допомагати ближньому – того, що здавна є фундаментом єврейської традиції та життя нашої громади.

Організаторами фестивалю стали ЧОБЄФ „Хесед Дорот” у співпраці з Черкаською синагогою, ЄА „Сохнут”, та громадою „Хавер”. Разом вони створили простір, де кожен – від наймолодшого до найстаршого – міг відчути чудодійну силу благочинності.

Свої унікальні вироби на ярмарок передали знані майстри нашої громади: неперевершений шеф-кухар Шимон Кардаш, який багато років ділиться кулінарною майстерністю; талановита кондитерка Вікторія Мариновська, що радує своїми виробами не лише членів громади, а й підопічних волонтерського проєкту „Добрі руки”; видатні пекарі Олена Ісаєнко та Юлія Клювак. Майстрині волонтерського проєкту „Клубок Добра” підготували яскраві шкарпетки, в’язані іграшки та безліч виробів із ниток – усе з любов’ю та бажанням підтримати тих, хто цього потребує. Долучилися своїми чудовими роботами художниця Вікторія Морозова та майстриня Світлана Гохберг. Смачні торти спекли Маргарита Фідель і Людмила Голдовська, а пиріжки від Ольги Рандіної стали справжньою окрасою святкового столу.

Особливою увагою користувався „сувенірний” стіл, на якому красувалися брелоки, плетені цукерниці, свічники, браслети, намисто, брошки та багато іншого – усе це принесли небайдужі люди. Цікавим доповненням став і стенд учасника програми „Волонтерський центр” Сергія Смурова: усі охочі могли за благодійний внесок дізнатися свій „фізичний вік” за допомогою спеціального приладу.

Особливу увагу цього року організатори приділили дітям та підліткам. Адже саме вони – майбутні носії єврейських традицій, ті, хто продовжуватиме шлях милосердя й добрих справ. Для них підготували майстер-класи із благодійним внеском, де кожен маленький учасник міг відчути: добро – це дія, а не просто слово.

Велика вдячність чудовим ведучим майстер-класів: Ганні Дувінській, Дворі Леї Аксельрод, майстрам Шимону Кардашу та Вікторії Морозовій, Марині Танській, а також підліткам клубу AJT, для яких участь в організації стала справжнім досвідом приналежності до життя громади.

Благодійна лотерея, яку блискуче провела Олена Писіна, та аукціон із „коштовними” лотами додали фестивалю азарту й особливої енергії. Благофест став не просто ярмарком – він перетворився на зустріч сердець, що прагнуть робити добро. Для молоді це була можливість навчитися бачити потреби інших та відчувати відповідальність за громаду. Для дорослих – нагода згадати, що благочинність зміцнює нас, наповнює життя сенсом і спонукає рухатися вперед. Такі події творять культурну й духовну єдність, яку важко переоцінити.

Завдяки спільним зусиллям було зібрано 16 750 гривень, які найближчим часом підуть на допомогу конкретним сім’ям, що перебувають у скрутному становищі.

На завершення – щира подяка людям, які доклали значних зусиль до організації та проведення заходу: Валентині Тайбішлак, Хані Аксельрод, Віолі Скоріковій, Галині Польській, Олені Писіної.

Разом ми вкотре довели: коли поруч – друзі, громада і світлі наміри, добро множиться.

***Михайло Тайбішлак,** редактор газети „Інейнем”.*

Грицько Кернеренко

Українське слово з єврейською душею

Грицько Кернеренко (справжнє ім'я – Герш бен Борух, Григорій Борисович Кернер) – український письменник, поет та перекладач єврейського походження, який вважається засновником українсько-єврейської літературної традиції, народився 12 червня 1863 р. в слободі Гуляйполе Катеринославської губернії (нині місто Запорізької області) в заможній єврейській родині.

Закінчив Григорій гімназію у Сімферополі, але отримати вищу освіту завадила процентна норма, що існувала для євреїв. Вивчав агротехніку в Мюнхенському політехнікумі, вивчав банківську справу в Австрії та Італії. Повернувшись у Гуляйполе, господарював у батьківському маєтку, брав активну участь у розвитку місцевих виробництв та банківської справи. Приміщення банку товариства єврейських та німецьких колоністів, створеного за участі родини Кернерів, слугувало як краєзнавчий музей.

В рідному Гуляйполі Григорій Кернер опікувався аматорським театром, який існував при заводі сільськогосподарських знарядь торгового дому „Борис Кернер та сини" і в якому в молоді роки грав Нестор Махно.

Саме тут Григорій і зустрів своє кохання. Ревека стала його дружиною і другом на все життя. Вона займалася благодійністю, була засновницею та опікункою жіночої єврейської школи в Гуляйполі. В період Першої світової війни допомагала місцевому лазарету та єврейським родинам, чоловіки яких загинули на війні. Відомо, що у Григорія та Ревеки було троє синів: двійня Яків та Віктор 1897 р. народження, а також молодший Еміль 1899 р. народження.

Григорій належав до заможних гуляйпільців, його знали як одинокого єврейського українофіла, чужого в середовищі багатих євреїв, чужого для русифікованої козацької старшини, чужого й серед українських інтелігентів. Всім своїм життям та творчістю він перевернув уявлення про єврейсько-українські взаємини, надихав та заохочував людей, які цікавилися українством.

Поетеса Христя Алчевська відзначила його українсько-єврейське підґрунтя. Кернеренко, на її думку, „цей чужинець з походження", слугував прикладом для своїх земляків-малоросів, тобто для зденаціоналізованих і русифікованих українців. Він порівнював Україну з нивою, порослою бур'яном русифікації, і *„Якби виселить осот той / Пішла б рости вгору..".*

Маючи блискучу освіту, отриману як в Росії. так і за кордоном, він пише вірші, оповідання, п'єси українською мовою тоді, коли це, м'яко кажучи, не віталося. Звичайно, для нього українська мова – це вивчена мова. Читає він чимало, виписує книжки з Києва.

Один із дуже відомих письменників XX століття в діаспорі пише мемуари про те, як наприкінці XIX ст. в Гуляйполі була єдина можливість прочитати українські книжки – це попросити їх в борг у Грицька Кернеренка. Дебютував він оповіданням „Правдива казка" (1886 р.).

З друку виходять твори: „Невеличкий збірник творів Грицька Кернеренка" (1890), поема „Щетинник. З народного життя" (1891), „В досужий час. Лірна поезія" (1896), „Цілюще зілля. Оповідання" (1904), збірник творів „Менти натхнення" (1910).

Публікуватись поета змушує далеко не фінансове питання, бо грошей в родині купців першої гільдії Кернерів було вдосталь.

Ось як пояснює унікальність цієї особистості професор Петровський-Штерн: „Для бувших містечкових євреїв з зони осілості ідентифікувати себе з іншою переслідуваною меншістю, такою, як українці або литовці, замість того, щоб шукати прихисток під егідою імперської російської мови або радянської культури, було незвичайним, якщо не ненормальним.

… Ми можемо тільки здогадуватися, чому і як Григорій Кернер почав писати вірші українською, та ми напевно знаємо, що Кернеренківська поезія, яка з'явилася між 1890 та 1910 роками, не залишилась непоміченою українськими літераторами".

Ця унікальна позиція не була надто сприйнята ні в українському, ні в єврейському літературному середовищі. В 1896 р. Павло Грабовський пише статтю під назвою „Дещо про творчість поетичну", відгукуючись на збірник віршів Грицька Кернеренка „В досужий час". Вона починається словами: „Я не бачив того збірника, як і поперед-ніх творів автора, то й не знаю, наскільки справді вони заслуговують такої гострої критики. В даному разі се питання мене і не цікавить". Цього було достатньо, щоб відвернути увагу читача.

Та у 1900-х роках доля ощасливила Кернеренка знайомством з Іваном Франком. Саме Григорій Кернер в одному зі своїх листів розповів І. Франку про Шолом-Алейхема, і в 1906 р. Франко надрукував Кернеренківський переклад оповідання „Дядько Піні та тітка Рейся". У 1903 р. Іван Якович видав „Акорди. Альманах української лірики від смерті Шевченка". Він зберігся. І в ньому є вірші Кернеренка, сповнені любові до України.

У 1904-1908 роках Кернеренко друкувався на сторінках „Літературно-наукового вісника", головного українського часопису на той час, щонайменше десять разів, іноді навіть двічі в одному томі. Він оплакував свою суто платонічну любов до України, свій нездійсненний роман з Україною – свої образи він запозичує у Шевченка. Україну він змальовував як землю обітовану, схилявся перед Шевченком, як перед українським месією. Кілька віршів присвятив пам'яті Т. Шевченка.

Кернеренко займається й літературними перекладами творів Г. Гейне, О. Пушкіна, Шолом-Алейхема, О. Чюміної, С. Фруга, С.Надсона, О. Апухтіна. Поет цілком ясно усвідомлював, що причина зневажливого ставлення до нього – його релігія, не така, як у братів, якій він не зраджує.

Для єврея з Гуляйполя у 1880-ті роки сказати таке – просто закарбувати це на віки вічні. Це національна само ідентифікація і

почуття громадянина України, частки такого ж зневоленого народу.

Але доля знов розлучила Грицька з Україною. бо неважко зрозуміти, що могло статися з багатим євреєм у хаосі „національно-визвольних" змагань. Білі, червоні, отамани – відібрати життя в одинокого єврея-українофіла міг хто завгодно. Діяльність родини Кернерів відбувалась, головним чином, у, мабуть, найбільш революційному містечку Півдня України – Гуляйполі.

Після невдалої спроби Нестора Махна збудувати вільну республіку та приходу до влади більшовиків, родина Кернерів розчиняється у бурхливих соціально-економічних процесах початку 1920-х рр., а її слід губиться. Були фантазії місцевих краєзнавців про смерть Грицька Кернеренка на початку 1920-х рр. Але відсутність могили Григорія Кернера на єврейському кладовищі Гуляйполя, де спочили інші представники родини, інтригувала. Зусиллями зацікавлених гуляйпільців з'ясовано, що остання публікація віршів Григорія Кернера після довгої перерви була в Берліні 1922 року в збірці „Струни. Антологія української поезії від найдавніших до нинішніх часів".

З'ясовано також, що родина Кернерів, як і тисячі біженців з післяреволюційної Росії, вирушила до Європи і дісталася Парижу. В документах німецької окупаційної адміністрації Парижа про арешти та депортації знайшлися імена синів Кернерів, які загинули серед 61 тисячі євреїв в таборах смерті Аушвіц і Собібор протягом 1941–45 років.

Про Григорія Кернера знайшлися документальні свідчення: „Шостого листопада 1941 р, о 12-ій годині 30 хвилин, у своєму помешканні за адресою вул. Канб'єр, 8 помер Грегуар Кернер, що народився 12 червня 1863 р., без професії, син Бориса Кернера та Белли Рабінофф. Складено 7 листопада 1941 р. о 3-ій годині 10". Ящик № 12618, в якому була похована урна пана Грегуара Кернера, була орендована на 10 років і, оскільки з 1952 р. подовження терміну не сплачено, то й не збереглося. Ревека Кернер померла 30 серпня 1954 р., похована в передмісті Парижу, місце також не збереглося, бо термін оренди колумбарія сплив.

Вдячні земляки бережуть пам'ять поета, вивчають його твори. Літературна спадщина Грицька Кернеренка становить кілька сот віршів, поетичних перекладів, кілька коротких оповідань і казок та одну п'єсу.

І головна спадщина – це любов до України, до української мови, що заповідана нам з вами.

Матеріал підготувала Таміла Шапіро.

Його звали Адольф Цукор

Адольф Цукор – американський кінорежисер і кінопродюсер, уродженець Угорщини, який у Сполучених Штатах створив кінокомпанію Paramount Pictures. Народився в єврейській родині в місті Річе (Угорщина), що на той час входило до складу Австро-Угорської імперії. Його батько, Якоб Цукор (1838–1874), помер, коли дитині був лише рік. Мати, Ганна Ліберман (1844–1880), уродженка міста Сені, походила з рабинської династії.

16 березня 1891 р. він зійшов трапом корабля. Опинився у Нью-Йорку, на іншому кінці світу, назбиравши гроші на квиток по копійці.

Вісімнадцятирічний юнак із клаптиком паперу з адресою друзів його покійних батьків і 40 доларами, зашитими задля безпеки у підкладку пальта. Про його приїзд, звісно ж, ніхто не знав. Але, почувши імена його батьків і місце, звідки він прибув, господарі прийняли його, нагодували, і він нарешті зміг змінити брудний одяг і викупатися у ванні, що стояла просто на кухні.

Через рік Адольф уже отримував 4 долари на тиждень, знімав кімнату в колишніх односельчан і записався до вечірньої школи, щоб вивчити англійську. Він часто розмірковував про своє майбутнє й розумів, що найманою працею статку не заробиш. Ним володіла мрія відкрити власну справу. Він вирішив зосередитися на виробництві тодішніх модних горжеток із лисячого хутра та розробив оригінальну застібку, заховану у лисячій пащі. Майже відразу заробив тисячу доларів – чудовий результат для 19-річного хлопця, який починав життя з нуля у новій країні.

У 1893 р. Адольф вирушив до Чикаго на Всесвітню виставку, де познайомився з Моррісом Коном, власником невеликого підприємства з виготовлення хутряних виробів. Адольф уклав із ним партнерську угоду і… закохався в його племінницю Лотті.

Здобути її прихильність було непросто, але зрештою, 10 січня 1897 р., вони одружилися. Через дев'ять місяців після весілля, точно в строк, у Лотті й Адольфа народився син Юджин, а ще через три роки – донька Мілдред. Тим часом бізнес Адольфа успішно розвивався, і в 1901 р. він відкрив філію компанії в Нью-Йорку та перевіз туди сім'ю. За кілька років прибутки компанії злетіли до небес, і у 30-річному віці він уже був по-справжньому заможною людиною.

У 1903 р. Адольф інвестував у проєкт знайомого, який відкрив зал розваг: там були пристрої для випробування сили та спритності, рулетки, а також апарати з оглядовими віконцями, через які за кілька центів можна було побачити рухомі картинки. Ці апарати зачарували Адольфа. Він зрозумів, що це лише перша ластівка, провісник нової ери й справжня золотоносна жила. Цукор покинув хутровий бізнес, вклав усі гроші в мережу кінозалів, які спочатку мали шалений успіх, а потім ефект новизни зник… і Адольф збанкрутував.

З розкішного дому на Вест-111-й вулиці з прислугою він перевіз родину до маленької квартирки над кондитерською крамницею – і не почув жодного докору від Лотті. Вона вірила в чоловіка. А він був упертий і продовжував продумувати шлях до успіху. І вигадав! Йому спала на думку геніальна ідея робити ставку не на короткі кінозарисовки, а на повнометражні, якісні фільми з театральними зірками у головних ролях. На той час це була революційна думка. Адже ніхто не вірив, що глядач сидітиме й дивитиметься на „рухомі картинки" цілу годину та ще й за гроші.

Адольф Цукор прожив дуже довге життя – за власними правилами, від початку й до кінця. У 93 роки він продовжував викурювати по три сигари на день. У 96 жив один і повністю себе обслуговував (на той момент він уже 13 років як овдовів). У 97 щодня приходив на дві години до студії Paramount працювати.

Своє 100-річчя він відзначив розкішною вечіркою в Лос-Анджелесі, на яку прийшло понад тисячу гостей, включно з найвідомішими та найвпливовішими людьми того часу. У 101 рік він усе ж найняв помічницю по господарству, але щодня ходив обідати до клубу. У 102 роки йому вже було важко ходити, однак він відмовлявся користуватися інвалідним візком: коротка дорога від дверей квартири до ліфта займала у нього 10 хвилин, та він уперто долав її з палицею. У 103 роки йому вже було зле, але він не скаржився, завжди був гладко поголений та акуратно, по-діловому вбраний.

Так він і помер 10 червня 1976 р. – бездоганно одягнений, у сорочці з краваткою та жилеті від трійки. Сів у крісло перепочити й не прокинувся. Йому було 103 роки. Сирота з угорської провінції – Адольф Цукор.

Maya Zeleny.

Єврей на Зарічній вулиці

Історію кохання сталевара до вчительки – улюблену багатьма „Весну на Зарічній вулиці" – придумав і зняв Фелікс Миронер. Пізніше він пішов із кінематографа – через косі погляди Тарковського.

Коли 1956 р. в СРСР вийшов фільм „Весна на Зарічній вулиці", преса вибухнула захватом. „Легко і дуже по-соціалістичному!", „Правдоподібно!", „Тут оспівано творчу працю без фальшивого пафосу й квітчастих фраз – через захоплення людини, яка усвідомила її красу і силу!" – писали газети. Глядачі також високо оцінили історію кохання сталевара і вчительки у школі робітничої молоді. Стрічку подивилися понад 30 мільйонів радянських громадян, її й досі називають найпопулярнішим фільмом 50-х. Проте мало хто знає, що за цією парадною історією про щасливе життя робітників у комуністичному раю стояв єврей – режисер і сценарист Фелікс Миронер. Другим режисером картини став Марлен Хуцієв – для обох „Весна на Зарічній вулиці" була дебютом у великому кіно.

«У ті часи центром „відлигового" кіно стала Одеса. Місцеву кіностудію очолив Олександр Горський, досвідчений режисер і адміністратор, який прихильно ставився до молоді. Він і запросив нас із Феліксом до себе та довірив повнометражну картину. Це й була „Весна на Зарічній вулиці"», – згадував Хуцієв. Обов'язковою умовою Горського було те, що Хуцієв і Миронер повинні працювати в парі. Це було легко: двоє молодих режисерів заприятелювали ще під час навчання у ВДІКу наприкінці 40-х. Обоє навчалися в майстерні Ігоря Савченка – режисера, який у 30-х прославився серією патріотичних фільмів про Громадянську війну. Але, як згадували обидва, Савченко був ще й другом: не боявся іронії, бешкету – і прищеплював ці риси своїм учням.

Хуцієв вступив до ВДІКу, покинувши рідний Тбілісі. Миронер народився в Києві 14 січня 1927 року, але його родина походила з Одеської області. Обоє змогли вступити до престижного театрального вишу в Москві майже дивом: батьки обох були репресовані як вороги народу. Причому у Миронера ситуація була ускладнена тим, що його батько був у минулому активістом „Бунду" – єврейської соціалістичної партії. Наприкінці 30-х він потрапив під репресивний каток, коли „бундівців", які прагнули зберегти автономність від більшовиків, оголосили контрреволюціонерами та шпигунами німецької розвідки. Стандартне обвинувачення тих років. Маючи такий небезпечний родинний бекґраунд, Миронер якимось дивом став студентом ВДІКу в інший непростий момент – у розпал єврейської кампанії проти „безрідних космополітів". Те, як приймальна комісія „не помітила" єврейського походження Миронера, лишається загадкою. Він сам ніколи цього не коментував.

Темою робітничої молоді Миронер і Хуцієв захопилися ще під час підготовки дипломного проєкту – короткометражки „Містобудівники". Побачивши її, директор Одеської кіностудії попросив розвинути тему у повнометражний формат. «Ідею „Весни на Зарічній вулиці" Феліксу підказав старий фільм 1918 року „Панночка й хуліган". Його сценарій писав сам Володимир Маяковський, а йшлося там теж про кохання до шкільної вчительки. Тільки у Маяковського в неї закохувався хуліган, а у нас із Феліксом – сталевар, ударник соціалістичної праці», – згадував Хуцієв. За його словами, Миронер був „надзвичайно обдарованою людиною" у літературній сфері й ще у студентські роки написав низку глибоких і цікавих п'єс. А добором музики – лейтмотивом фільму стала пісня „Коли весна прийде, не знаю" на слова поета-фронтовика Олексія Фатьянова – довелося займатися Хуцієву. „За всіх літературних талантів у Фелікса зовсім погано було зі слухом", – жартував він.

Стрічку знімали в Одесі та Запоріжжі. Для достовірності актора Миколу Рибникова, який грав сталевара-передовика, консультував реальний сталевар Георгій Пометун – згодом він отримає звання Героя Соціалістичної Праці. Операторами картини стали Петро Тодоровський і Радомир Василевський. „Усі ми були молодими та зарядженими. Ця картина стала для нас перевіркою на зрілість", – згадував Хуцієв. Разом із Миронером вони прагнули максимальної реалістичності кожного кадру. Так, щоб зняти одну зі сцен із дощем, режисери „орендували" пожежну машину, яка розбризкувала воду, хоча керівництво студії переконувало, що цей епізод можна просто вирізати зі сценарію. Але обидва бачили сцену саме так і, за словами Хуцієва, „наотріз відмовлялися йти на компроміси".

Непомітно під час зйомок Фелікс Миронер став людиною, над якою постійно жартували. „Причиною було його відчайдушне простодушність і довірливість", – пояснював Хуцієв.

«Я згадую зйомки „Весни на Зарічній вулиці" як світлу пору, пору молодості. Панувала дивовижна атмосфера веселощів, дружби, чогось нового», – згадував Марлен Хуцієв. Уже через два роки, на хвилі успіху першого фільму, їхній режисерський дует випустив ще одну стрічку про робітничу молодь – „Вулиця молодості". За чутками, між Хуцієвим і Миронером там сталася суперечка. Миронер виступав як головний режисер картини, Хуцієв значився сценаристом – а паралельно працював над власним фільмом „Два Федори". На проби до „Вулиці…" приїхав Василь Шукшин. «Марлен Мартинович одразу побачив у ньому героя для свого фільму і, можливо, навмисно став відмовляти Миронера брати його у „Вулицю…". Так би мовити, приберігав Шукшина для себе», – розповідала акторка Інга Будкевич. У результаті Миронер відмовився брати Шукшина. Лише згодом він зрозумів, що втратив великого актора.

За своє життя Фелікс Миронер зняв лише три повнометражні художні фільми. „Весна на Зарічній вулиці" залишається найвідомішим із них. У 60-х Миронер полишив режисуру й цілком зосередився на сценарній та драматургічній роботі. Дехто вважав, що, можливо, так навіть краще – кіномани й досі сперечаються в інтернеті про спадщину Фелікса Миронера. „Тарковський дуже погано про нього відгукувався. У ті роки він ще навчався, проходив практику на кіностудії й спостерігав за роботою Миронера. Можливо, через ставлення колег Миронер і пішов із режисури", – пишуть на форумі „Кіно-театр.ру". Але відразу отримують відповідь: «Феліксу Миронеру нікому й нічого не потрібно було доводити. Достатньо лише „Весни на Зарічній вулиці" – і він уже увійшов в історію кінематографа». Фелікс Миронер помер під час відпочинку в Піцунді 1980 р. Йому було всього 53 роки.

Михайло Блоков.

Хелена Рубінштейн

Нью-йоркського ранку 1964 року троє грабіжників увірвалися до пентхаусу 94-річної Рубінштейн із метою пограбувати цю казково багату стареньку. Хелену вони застали напівлежачою в спальні за гортанням журналу. Приставивши до скроні мадам револьвер, злодії зажадали ключі від сейфа. „Ви можете мене вбити, – промовила Хелена, незворушно перегортаючи сторінку, – але пограбувати себе я не дозволю". Унікальна витримка! Саме вона допомагала Рубінштейн підкорювати не просто міста – материки.

Хая Рубінштейн народилася 25 грудня 1872 року в Кракові. Її дід по батьківській лінії нажив статки на видобутку корисних копалин: він володів нафтовими свердловинами в Галичині та мав частку доходів кількох вугільних шахт. Мати, Августа Зільберфельд, походила з родини банкірів. Батько, Горацій Рубінштейн, займався комерцією і майже збанкрутував на експортно-імпортних операціях. Хелена була старшою з восьми дочок у родині (ще двоє дітей померли в немовлячому віці) і рано почала допомагати матері по господарству; у 12 років вона фактично виконувала обов'язки економки. Молодші сестри дали Хелені прізвисько „орлине око" – так пильно вона стежила за всім, що відбувається в домі. Мати довіряла дівчинці покупки, а згодом і батько почав доручати їй перевірку рахунків та розрахунок прибутковості запланованих угод. У родині Рубінштейнів було вісім дочок і мрія про сина.

Старша донька завдавала батькам більше клопоту, ніж усі інші семеро разом. Батьки з великими труднощами домовилися видати Хаю за заможного 35-річного вдівця, але вона втекла з дому… до Австралії, до дядька. Без освіти, без знання мови і без уявлення, чим займатиметься в такій далекій країні. За легендою, коли Хая прибула до Австралії, у її скромному багажі був подарунок матері – 12 баночок домашнього зволожувального крему та рецепт його виготовлення. Хая одразу звернула увагу на обвітрені обличчя австралійок, майже не знайомих із поняттям догляду за шкірою. Австралійки ж дивувалися її гладенькому, свіжому обличчю. Хая роздала новим знайомим кілька баночок крему і навчила ними користуватися. Захоплені відгуки наштовхнули її на думку перетворити це на бізнес…

Однак дослідники вважають, що Хая Рубінштейн приїхала до Австралії без крему і навіть без грошей на найнеобхідніше. За два роки, проведені в дядька, вона не заробила жодного цента: няньчила його дітей в обмін на їжу, дах над головою і можливість вивчати англійську. Щойно Хая зрозуміла, що вже може спілкуватися самостійно, вона радо помахала дядькові рукою.

Банки тієї епохи в принципі не надавали кредитів жінкам. Для гідного працевлаштування у Хаї не було нічого – ані освіти, ані професії, ані дозволу на проживання. Вона набралася низькооплачуваних робіт і металася між ними, мріючи бодай вчасно розраховуватися за оренду житла. Водночас вона поступово накопичувала інший капітал – знайомства та прихильників. Особливо розширило її коло спілкування місце офіціантки в кафе.

Незвична зовнішність і бурхлива енергія Хаї приваблювали до неї чоловіків. Який ступінь близькості вона собі дозволяла, назавжди залишиться таємницею, але справи пішли на лад. „Подругу", яка позичила гроші на відкриття першого салону, звали Фредерік Шепперд Гримуейд. Рубінштейн „перетворила" його на жінку, щоб зробити історію соціально прийнятною й уникнути зайвих запитань. Фредерік був партнером у фармакологічній компанії й із задоволенням проводив з Хаєю вечори в лабораторіях, допомагаючи вдосконалювати рецепт крему її матері. Хая дізналася, що ланолін – віск з овечої шерсті – є природним зволожувачем, а кора пінії – антиоксидантом. І овець, і пиній в Австралії було безліч, а будь-які їхні похідні можна було купувати тоннами за безцінь. Окрім цього, до оновленого складу увійшли м'який парафін, дистильована вода та лаванда, якою Хая маскувала різкий запах овчини. Перші зразки вона продавала з рук – і настільки успішно, що незабаром попит перевищив пропозицію.

Хая могла працювати в лабораторії Гримуейда лише вночі, удень вона, як і раніше, обслуговувала столики.

Собівартість виробництва Valaze навіть з урахуванням витрат на красиву упаковку була сміховинною. Гримуейд запропонував продавати його з націнкою 150 %. „Жінки не повірять, що хороший засіб може коштувати так дешево, – сказала Хая. – Їм подобається думати, що вони втирають у шкіру щось особливе". І підняла ціну ще вдвічі.

Вона вважала, що висока ціна надає продукту ореолу додаткової привабливості. Жінки не повинні думати, що купують дешеву річ. Цей маркетинговий принцип виявився вірним і допоміг їй сколотити статок, а згодом і примножити його. Такий підхід і сьогодні допомагає багатьом брендам створювати надприбутки. Люди платять за розкручене ім'я і за той шматочок ексклюзивної казки, який при цьому купують.

Усе життя вона дотримувалася принципу: якщо вже щось створювати, то лише абсолютно нове й дуже масштабне. Її перший дім краси в Мельбурні став прототипом сучасних spa-салонів. Хелена Рубінштейн першою придумала не просто продавати жінкам косметичну продукцію, а й пропонувати їм цілий комплекс послуг із догляду за собою: діагностику стану шкіри, душі та ванни, масажі, манікюр і педикюр, уроки макіяжу, свіжовичавлені соки та овочеві салати під час відпочинку, а також пробники в подарунок на прощання. До речі, саме Хелена запровадила поділ шкіри на три типи – „суха, нормальна і жирна" – і першою запропонувала для них різні засоби догляду.

Завдяки невпинним експериментам було створено засоби за типами шкіри – ця знахідка закріпила авторитет Рубінштейн у косметичному світі. Для початку XX століття це було революційно – і тому спрацювало. Жінки захотіли доглядати за собою системно й із застосуванням новітніх досягнень сучасної науки. Так Хелені Рубінштейн вдалося підкорити Європу, а згодом і Америку. Там мадам уже будувала „Палаци краси", і ця назва не була перебільшенням. Із початку 40-х років вона першою запропонувала свої продукти чоловікам, створивши для них окрему лінію і салон. Ідея настільки випереджала час, що перша спроба навіть провалилася, зате друга, трохи пізніше, принесла чергову перемогу й шалений успіх.

Прагнучи контролювати кожен крок підлеглих, невтомна й нездатна до лінощів, Хелена Рубінштейн прославилася безкомпромісністю та деспотизмом. „Або по-моєму, або ніяк" – таким був її девіз. Ставши популярною в богемних колах Парижа (саме туди вона переїхала на постійне місце проживання), Рубінштейн обожнювала заводити зв'язки серед творчої еліти так само, як ненавиділа відвідувати офіційні зустрічі, що не обіцяли їй конкретної вигоди. І не ходила.

Володіючи колосальними статками, Хелена була затятою скнарою. Таксисти, яким „пощастило" підвозити цю даму, рідко отримували винагороду за свою працю – Рубінштейн торгувалася за кожну копійку. Вона ніколи не їла в ресторанах, заявляючи, що ті, хто так робить, просто виставляють себе напоказ. Натомість вона різала вдома бутерброди й брала їх із собою на роботу. Персоналу своїх салонів деспотична Хелена раз у раз урізала зарплати.

Вічна конкурентка Рубінштейн, Елізабет Арден, яка все життя називала її не інакше як „та, інша", без особливих зусиль переманювала в Хелени продавців – вони були чудово навчені, невибагливі й голодні.

Натомість на предмети мистецтва Рубінштейн грошей не шкодувала. Бо це було модно і вигідно. Не маючи витонченого смаку, вона наймала консультантів і за їхніми порадами скуповувала картини, меблі, антикваріат. Предметом особливої гордості Хелени були 27 її портретів: Берар, Далі, Сазерленд — вона позувала лише найкращим.

Та косметична імперія аж ніяк не сприяла міцному сімейному життю: часу на чоловіка й синів не вистачало, чоловік почав їй зраджувати. За словами Хелени, дізнаючись про кожну нову зраду, вона купувала собі нову ювелірну прикрасу… Втомившись від постійних зрад, Хелена розлучилася.

Обидва її сини працювали в компанії. Рой готувався з часом очолити бізнес, Хорас просиджував у лабораторії, допомагаючи винаходити водостійку туш та інші косметичні дива, які сучасні жінки сприймають як належне.

Для повного щастя мадам бракувало лише чоловіка і, за можливості, титулу. І те, й інше Хелена здобула у 1938 році, ставши дружиною грузинського князя Арчила Гурієлі-Чконія. Князь був молодший за неї на 23 роки. У шлюбному контракті зазначалося, що якщо Хелена переживе чоловіка, усе його майно перейде до неї. Над цим пунктом сміявся весь Париж. Але Рубінштейн справді пережила молодого чоловіка. Поки він був живий, вона присвятила йому лінію чоловічої косметики.

Мадам глибоко переживала раптову смерть чоловіка від інфаркту в 1956 році. Три роки потому вона втратила молодшого сина. Але ані особисті трагедії, ані поважний вік, ані діабет не змусили її піти на спочинок. Вона відкривала фабрики, виступала на телебаченні, проводила семінари з догляду за собою. „Робота захищає від зморшок на мозку й у душі", – говорила вона.

Історія з грабіжниками завершилася тим, що недолугі злодії залишили її дім (ущерть наповнений коштовностями та шедеврами мистецтва), поживившись… сотнею доларів. Рубінштейн любила згадувати цей випадок.

Королева косметичної імперії дожила до 95 років, зберігши до кінця ясний розум і активний характер. За день до смерті секретар запитала, чи боїться вона помирати. Мадам дала вражаючу відповідь: „Тепер уже ні. Анітрохи. Раніше я боялася. Але я чекала надто довго. Це, мабуть, цікавий досвід".

З мережі.

Чому Вавилонський полон пішов на користь євреям?

З історії відомо, що в античні часи у євреїв існувала власна єдина держава. Проте внаслідок громадянської війни вона розкололася на дві частини – Північний Ізраїль та Юдею. Доля Північного Ізраїлю виявилася трагічною: його було знищено Ассирійською імперією, а мешканців виведено у внутрішні райони Ассирії, де вони згодом розчинилися серед місцевого населення. До Юдеї доля виявилася прихильнішою. Будучи меншою за територією і біднішою, вона як трофей була менш привабливою, тому проіснувала на кілька століть довше.

Однак в античний період не могло бути такого, щоб невелика держава могла існувати самостійно. Вона неодмінно мала комусь підпорядковуватися. Так сталося і з Юдеєю. Коли в межиріччі Тигру та Євфрату постало нове Вавилонське царство, воно почало швидко поглинати всі території, які раніше підкорялися Ассирії. Зрештою і Юдея стала васалом Вавилонії, і всі дії місцевих правителів контролювалися з метрополії. Щойно у прикордонному з Єгиптом регіоні, спалахнули антивавилонські заворушення, туди негайно було направлено експедиційний корпус, який не залишив каменя на камені від державності Юдеї.

Вавилонський полон – це період в історії єврейського народу з 597 по 539 рік до н.е. Це узагальнена назва серії насильницьких переселень до Вавилонії значної частини єврейського населення Юдейського царства за правління Навуходоносора II, який захопив і зруйнував Єрусалим.

Подальший перебіг подій відомий усім: Вавилонський полон тривав 70 років. Водночас мало хто знає, що до Вавилона вивели „вершки" юдейського суспільства, тобто найосвіченішу частину населення. Для простолюду, який за визначенням не впливав на суспільне життя країни, зробили виняток, залишивши його на батьківщині. Вони й надалі займалися ремеслами та обробкою сільськогосподарських угідь, щоправда, вже не Юдеї як держави, а вавилонської провінції Ієгуд.

Що ж сталося з євреями, відведеними в полон? Аби не зникнути, розчинившись у багатонаціональному середовищі Межиріччя, вони почали формувати родові спільноти, в яких національна й релігійна складові були головними. Євреї й надалі дотримувалися віри в єдиного Б-га, залишаючись відданими шанувальниками Тори. Більше того, вони вміло скористалися однією з серйозних проблем Ново-Вавилонського царства – глибоким економічним занепадом і нестачею населення. Усе це було наслідком безперервних війн – як внутрішніх під час зміни влади, так і зовнішніх по периметру держави.

Другий чинник проявився ще під час самого виведення євреїв у полон. Поширеною є думка, що євреїв гнали в полон приблизно так само, як африканців у рабство – зв'язаних і з дерев'яними колодами на плечах. Насправді ж для синів Сіону нічого подібного не було. Вони йшли в полон, забираючи з собою все власне майно, а якщо власної тяглової сили бракувало, вавилоняни надавали мулів або віслюків за рахунок державної скарбниці. У дорозі їх годували й забезпечували притулком. Отже, відстань у півтори тисячі кілометрів євреї подолали з мінімальними людськими втратами.

На новому місці умови проживання також були цілком прийнятними. Хоча євреї перебували в полоні й працювали фактично на рівні рабів, згодом їм надали земельні наділи, дозволили служити в армії, а також обіймати цивільні й державні посади. Історія єврейського свята Пурим є яскравим тому підтвердженням. Єврейка могла стати дружиною самого вавилонського царя. У підсумку євреї виявилися надзвичайно корисними для держави. Дехто з них зумів стати дуже заможним і з простих полонених вирости до рабовласників і латифундистів.

Був і ще один важливий чинник — цього разу релігійний. Вавилонська влада ставилася до вірувань євреїв цілком лояльно. Їх не змушували змінювати релігію, і це стало вкрай важливим для консолідації єврейського суспільства поза батьківщиною. Зважаючи на те, що до Вавилона були виведені й найвизначніші релігійні діячі Юдеї, вони почали редагування біблійних текстів. Уже після повернення на Святу Землю євреї вивчали Тору та інші важливі книги саме в цьому відредагованому вигляді.

Проте, яким би відносно спокійним не було життя євреїв у Вавилоні, перебування там вважалося карою – покаранням за неповну вірність Б-гові та недостатнє Його шанування. Тому щойно з'явилася така можливість, більшість євреїв, що мешкали у Вавилоні, вирушила додому, до Юдеї. І повернулися вони не з порожніми руками. По-перше, принесли з собою оновлену Тору, яка відтоді стала базовим текстом для вивчення в юдаїзмі. По-друге, з Вавилона прийшло нове єврейське письмо – більш сучасний алфавіт, що замінив давній різновид письма, заснований на фінікійській графіці.

Реформи торкнулися також календаря та сільського господарства. Давній єврейський місячний календар у Юдеї було оновлено завдяки знанням, отриманим від вавилонських астрономів. Що ж до аграрного сектору, то він перебував у стані глибокого занепаду. Вироблених продуктів ледве вистачало для прожитку порівняно невеликого населення Юдеї. Коли ж на обрії з'явилися тисячі переселенців з Межиріччя, місцеві євреї зустріли репатріантів без особливої радості. Проте нові сільськогосподарські технології, здобуті у Вавилонії, дали змогу швидко наростити виробництво продуктів і зняти напруження у стосунках між людьми.

І, нарешті, з Вавилона прийшло суворіше ставлення до сімейних зв'язків. Відтоді шлюби між євреями та представниками інших народів почали категорично не схвалюватися. Щоб громада не зникла, шлюб намагалися укладати лише між своїми співвітчизниками. Таке становище підтримували й представники культу. Слід зауважити, що й у релігійній сфері відбулися значні зміни. Відтепер Святе Письмо почали читати публічно, а богослужіння проводити виключно в Єрусалимському храмі. Пророк Мойсей став головним родоначальником і законодавцем, а відредаговані духовні тексти набули того високого статусу, який зберігають і дотепер.

Отже, з Вавилонського полону євреї зуміли винести для себе надзвичайно багато корисного. У підсумку, з одного з багатьох народів вони перетворилися на етнорелігійну спільноту, здатну вижити навіть без власної держави. І вся їхня подальша історія підтвердила цю стійкість.

Вавилонський полон завершився поверненням частини євреїв до Юдеї після завоювання Вавилонії перським царем Киром Великим. Цей період призвів до появи великої єврейської діаспори й став переломним моментом у розвитку єврейської релігійно-національної свідомості.

Едуард Блокчейн.

А ви знаєте, що

У державі Ізраїль, відродженій у 1948 році, головною статтею доходів стала продаж цитрусових за кордон. Особливо популярними були апельсини сорту „Шамауті". Соковиті плоди, що майже не мали кісточок, тривалий час зберігали свіжість навіть під час транспортування на великі відстані.

Апельсини з етикеткою „Jaffa", починаючи із середини 1960-х років, активно продавалися в Радянському Союзі. Причиною цього стала відома „апельсинова угода" 1964 року, згідно з якою тодішній лідер СРСР Микита Хрущов продав Ізраїлю нерухомість, розташовану на Землі Обітованій і належну до революції 1917 року Російській імперії. „Апельсиновою" цю угоду назвали тому, що дві третини суми за домовленістю оплачувалися імпортом цитрусових фруктів з Ізраїлю до СРСР. Радянська малеча дуже любила гарні й надзвичайно смачні помаранчеві плоди з наліпкою „Jaffa", не здогадуючись, що вони походять зі Святої Землі.

Пам'ятаєте Чебурашку? Книгу Едуарда Успенського було написано 1965 року. До 1967 року апельсини та інші цитрусові до Радянського Союзу постачав виключно Ізраїль. Отже, Чебурашка родом із Землі Обітованої.

У 1967 році сталася Шестиденна війна, яка остаточно зіпсувала відносини між СРСР та Ізраїлем. Відбувся розрив дипломатичних і торговельних зв'язків, унаслідок чого імпорт цитрусових до Радянського Союзу припинився.

Кінець 1970-х років ознаменувався трагічною подією: ізраїльські апельсини були отруєні ртуттю арабами, що призвело до загибелі європейських дітей і величезних фінансових збитків для країни. Саме це змусило державу не зациклюватися на аграрному секторі, а розвивати галузі, пов'язані з інтелектуальним потенціалом, що згодом дозволило Ізраїлю досягти значних успіхів.

* * *

Пам'ятаєте танго „Утомлене сонце ніжно з морем прощалося…"? А чи знаєте ви, що цю пісню написали польські євреї Єжи Петерсбурський і Зенон Фридвальд?

Чи знаєте ви, що вона двічі єврейська, адже її російський текст створив Пінхус-Йосиф Соломонович Ізраїлевич (Альвек), а вперше в СРСР її виконав оркестр Олександра Наумовича Цфасмана?

І навіть тричі – бо її найпершим виконавцем був Мечислав Фоґґ, який отримав від ізраїльського Інституту Катастрофи і героїзму Яд Вашем почесне звання Праведника народів світу.

І навіть учетверо – адже серед євреїв Європи вона стала надзвичайно популярною у виконанні Адама Астона (Адольфа Левінсона) мовою їдиш і навіть івритом!

Ось така заплутана єврейська історія про маленьке танго – легку естрадну дрібничку.

Світло Хануки в Черкасах: як громада зустріла перший день свята

У перший день Хануки єврейська громада Черкас зібралася на подвір'ї синагоги, щоб разом запалити першу ханукальну свічку – символ початку свята, світла й надії. У цей вечір кожен вогник мав особливе значення, об'єднуючи людей у спільному відчутті радості та причетності до давньої традиції.

Важливою подією святкового дня стало й те, що на одній із центральних площ міста була встановлена велика ханукія, яка вже майже 20 років у ханукальні дні осяює Черкаси святковими вогнями. Цей символ став впізнаваною частиною міського простору та доброю традицією, що нагадує мешканцям і гостям міста про перемогу світла над темрявою та про живу присутність єврейської громади в житті Черкас.

Святкова атмосфера панувала не лише надворі, а й у приміщенні синагоги, де для всіх гостей – і дорослих, і дітей – знайшлося місце, тепло та цікаві заняття. Простір наповнився дитячим сміхом, щирими розмовами та відчуттям живої громади, у якій кожен є важливим.

Організаторами заходу стали Черкаський обласний благодійний єврейський фонд „Хесед Дорот", Черкаська синагога та Єврейське агентство „Сохнут" у місті Черкаси. Завдяки спільним зусиллям свято перетворилося на яскраву подію, що поєднала духовну складову з радісним сімейним дозвіллям.

Після того як на ханукії засяяв вогник першої свічки, на гостей чекала справжня несподіванка – видовищне фаєр-шоу, яке додало святу емоцій, динаміки та захоплення. Полум'я в руках майстрів ніби продовжувало ханукальну історію, нагадуючи про перемогу світла над темрявою.

Завершення вечора було не менш теплим: кожен учасник свята отримав подарунок від Федерації єврейських громад України – як знак уваги, турботи та святкової радості. Перший день Хануки в Черкасах став яскравим початком тижня світла, єдності та надії, який ще раз нагадав: разом світло завжди яскравіше.

У перший день свята Хануки в Черкаському обласному благодійному єврейському фонді „Хесед Дорот" відбулася символічна подія – запалення першої ханукальної свічки.

У заході взяли участь усі співробітники фонду. Спільне запалення свічки стало знаком єдності колективу, продовження традицій та духовної підтримки один одного. Перша ханукальна свічка символізує початок свята, світло надії та віру в перемогу добра, які особливо відчутні у спільному колі громади.

Подія пройшла в теплій, зосередженій атмосфері, нагадуючи про важливість збереження єврейських традицій, взаємної підтримки та світла, яке кожен може принести у спільну справу.

***Михайло Тайбішлак**, редактор газети „Інейнем – Разом"*

Піст 10 Тевета

Місяць Тевет – десятий місяць року, якщо рахувати від Нісана. Його назва, як і назви інших місяців, була принесена з Вавилонії вигнанцями, які повернулися звідти.

Піст 10 Тевета – один із чотирьох постів, установлених на згадку про руйнування Храму, поряд із постом Ґедалії, Сімнадцятим Тамуза та Дев'ятим Ава. Саме 10-го Тевета вавилонський цар Навуходоносор розпочав облогу Єрусалима; 17-го Тамуза його воїни проломили міську стіну, а через три тижні, 9-го Ава, настала трагічна розв'язка – Храм було підпалено. Окрім цього, піст Десятого Тевета встановлено також на пам'ять про нещастя, що спіткали єврейський народ 8-го, 9-го і 10-го числа місяця Тевет.

Восьмого Тевета було завершено переклад Тори грецькою мовою за наказом царя Птолемея. Цей переклад отримав назву Септуагінта (лат. „переклад сімдесяти"). Цей день вважається таким самим нещасливим для Ізраїлю, як і день створення золотого тельця.

В єврейській традиції ця подія описується так. Птолемей II, правитель елліністичного Єгипту, прагнув поставити під сумнів Б-жественне походження Тори та природу її законів. Для цього він скликав 72 єврейських мудреців і наказав їм перекласти Тору грецькою мовою. Якби Птолемея справді цікавила Тора, він оголосив би про своє бажання заздалегідь і надав би мудрецям можливість радитися між собою та створити колективний переклад. Натомість він помістив кожного мудреця в окреме приміщення, аби вони не могли спілкуватися. Ймовірно, його метою було отримати різні тлумачення Тори, адже в грецькій традиції (і в похідній від неї сучасній європейській традиції) вважалося – і досі вважається, – що розбіжності в перекладі зумовлені недосконалістю першоджерела. Однак після завершення роботи з'ясувалося, що всі 72 переклади були ідентичними. Навіть у тих місцях, де мудреці вирішили змінити буквальний сенс Писання, вони діяли цілком одностайно. Поява цих перекладів дала змогу багатьом народам світу ознайомитися з Торою. Втім, єврейські мудреці розуміли, що переклад не може зрівнятися з оригіналом і що це може стати причиною викривлених тлумачень Святої Книги.

Дев'ятого Тевета померли Езра та Нехемія, які очолювали народ Ізраїлю під час повернення з вавилонського полону.

Десятого Тевета цар Навуходоносор розпочав облогу Єрусалима, що завершилася загибеллю міста та Храму.

Пророки того часу постановили, що цей день має стати днем молитви й посту для майбутніх поколінь. В єврейській традиції історичні події майже завжди тлумачаться як такі, що мають духовні, містичні або релігійні передумови. Ось яке пояснення облозі Єрусалима та руйнуванню Храму подано в Книзі Царів. Коли євреї прийшли в Землю Ізраїлю, Б-г поставив їм одну головну умову: „Дотримуйтеся усіх Моїх постанов і всіх Моїх законів та виконуйте їх, щоб не вигнала вас земля, до якої Я веду вас, щоб ви жили в ній" (Ваїкра, 20).

З двадцяти одного покоління євреїв, які жили в Ізраїлі до руйнування Першого Храму, лише небагато дотримувалися Б-жественних законів і заповідей. І простий народ, і служителі Храму переймали звичаї язичницьких народів, що жили поряд, наповнили країну ідолами, поклонялися культовим деревам і статуям. Щоб повернути народ до Тори, Б-г посилав пророків, але й пророки марно зверталися до синів Ізраїлю… „Доки не розгнівався Г-сподь на Свій народ так, що вже не було зцілення" (Діврей Гаямім II, 36).

Іншими словами, піст 10 Тевета став покаранням за відступ від Б-жественних настанов. Тому 10 Тевета – це день пам'яті про зруйнований Храм, день, коли прийнято згадувати велич і красу Єрусалима.

Однак скорбота не є головним змістом цього дня. 10 Тевета – це також день, коли слід прагнути виправити свої вчинки, щоб євреї змогли стати свідками відродження міста „незабаром, у наші дні".

У цьому місяці сталося ще одне лихо. Першого Тевета цар Юдеї Єхонія був вивезений вавилонянами у вигнання разом з усіма єрусалимськими ремісниками, а також найкращими людьми міста – його захисниками та мудрецями.

Двадцять третього Тевета 5272 року від Створення світу (1512 рік за європейським літочисленням) євреї Португалії були пограбовані та вигнані з країни. Багатьох із них піддали жахливим тортурам і вбили. Це стало немов другим актом страшної трагедії – вигнання євреїв з Іспанії. Відтоді весь Піренейський півострів був для них закритий.

Слід зазначити, що, окрім останніх днів Хануки, у місяці Тевет немає жодного радісного дня.

Після створення Держави Ізраїль 10-те Тевета набуло ще одного значення. Головний рабинат Ізраїлю постановив, що цей день буде Днем загального вшанування пам'яті – Днем пам'яті жертв Катастрофи, дата загибелі яких невідома, а також тих, за ким немає кому прочитати поминальну молитву. Тому під час молитов упродовж 10-го Тевета прийнято запалювати поминальну свічку та промовляти поминальну молитву.

У 2025 році піст 10 Тевета випадає на 30 грудня. Легкого вам посту.

За матеріалами Інтернету.

Штетли Черкащини

(Продовження. Початок в №1 (277), 2 (278), 3(279), 4(280), 5(281), 6(282), 7(283), 8(284), 9(285), 10(286), 11(287))

Стеблів –село в Черкаській області у Звенигородському (до 2020 р. – Корсунь-Шевченківському) районі Черкаської області. З 1793 – у складі Російської імперії. У 19 – на початку 20 ст. – містечко Канівського повіту Київської губернії.

За ревізією 1847 р. в повіті було „Стеблівське єврейське суспільство", у складі 413 чоловік.

За переписом 1897 р. всього жителів 5746, із них 1472 єврея.

У 1910 р. діяло одне приватне єврейське чоловіче училище.

У 1913 р. діяла синагога та ощадно-позичкове товариство.

Євреям належали 45 магазинів та торговельних підприємств, склад аптечних товарів, обидва лісові склади.

Арон Айзенштейн утримував аптеку, Злата Маламуд – заїжджий двір.

Також євреї заснували сукняну фабрику (Нахман Шміель, Йосип Юзефов та Ізраїль Левіт).

Влітку 1941 р. Стеблів зайняли частини вермахту. У вересні 1941 р. в урочищі Добжик було вбито 143 єврея.

Таганча – село в Україні, в Канівському районі Черкаської області. У 19 – на початку 20 ст. Таганча була штетлом Канівського уїзду Київської губернії.

Таганча вперше з'являється на карті початку XV століття територією, прив'язаною до Києва. Можна припустити, що євреї з'явилися в Таганчі на початку XVI століття, але документальних підтверджень цьому немає. Під час повстання Богдана Хмельницького (1648-1654) сусідній Канів був центром Канівського полку. Єврейську громаду нібито знищили козаки в цей час.

У 1750 році гайдамацький загін під керівництвом Олексія Ляха вбив одного єврейського торговця, який служив польській шляхті. Це перша згадка в історичних документах про єврейську громаду Таганчі.

У 1678 році Таганча стала власністю великого польського магната Володимира Потоцького. У 1742 році місто перейшло до магната Михайла Вишневецького. Євреї повернулися до села разом із поляками.

Немає жодних записів про те, що сталося з єврейською громадою протягом цього періоду. За словами Похілевича, у 1863 році в Таганчі було 2225 православних християн, 358 євреїв та 85 римокатоликів. Наприкінці 19 століття єврейська громада налічувала 953 особи (21% від загальної чисельності населення).

З кінця 18 століття до 1918 року в Таганчі діяв єврейський цвинтар.

У 1887 році рабином Таганчі був Пінхас Еліягу Бокоговський (його батько був рабином у Бердичеві).

На початку 20 століття в штетлі діяли дві синагоги. До революції 1917 року в Таганчі проживало понад 1000 євреїв. Їхні будинки, майстерні та магазини розташовувалися переважно на Плоскому („Рівнині", частині села). Євреї мали дві синагоги та молитовну школу. Їхніми заняттями були ремесло та торгівля. Вони постачали мешканців Таганчі різними товарами та виробами.

Перший погром у Таганчі був організований місцевими жителями у 1919 році.

Другий погром був організований вояками Денікіна за активної участі місцевих мешканців. 8 євреїв було вбито, а все єврейське населення втекло до Корсуня.

З книги „Погроми в Україні" В. Сегійчука: „У 1920 році мешканці Таганчі попросили нас повернутися в село. Десять єврейських сімей погодилися повернутися в Таганчу та переїхали туди з Корсуня. Вони прожили там два місяці, коли однієї ночі місцеві селяни напали на поселенців і вбили всі десять сімей. Вони не пощадили навіть дітей, кинули їх у криницю. Ці селяни планували знищити всі десять сімей і раніше. Кілька десятків євреїв Таганчі кинули в глибокі криниці. Серед них були, щоправда, живі люди. Кажуть, що їх було близько ста. Після страти криниці засипали. Відомо, що деякі євреї намагалися втекти через ліс до Корсуня. Їх спіймали в урочищі Крута Гора та кинули в сусідню криницю на березі під горою. Там було вбито 58 євреїв".

24 (11) вересня, коли нікого не залишилося живими, було спалено 24 єврейські будинки.

Зараз важко з'ясувати, хто організував другий і найкривавіший погром у Таганчі. За однією версією це був петлюрівський отаман Терентій Фурсенко (Ярій), а за другою – більшовицький загін Федоренка. Однак було відомо, що Федоренко захищав євреїв і врятував їхню громаду від погрому. Головним організатором погрому було місцеве населення.

У Корсуні під час двох погромів було вбито 14 таганчських євреїв, а 200 померли від хвороб.

Після погромів у селі не залишилося євреїв. Відтоді старожили Таганчі пов'язують усі нещастя, нещасні випадки та біди, що випадають на село, з Б-жою карою за кривавий злочин, скоєний проти євреїв.

У 1924 році за селом Новожитомир Софіївського району Дніпропетровської області було утворено єврейський колгосп імені „Таганча". Невідомо, чи був його засновник членом знищеної громади в Таганчі. Його фінансувала організація „Джойнт". У її оцифрованих архівах ми знаходимо фотографії єврейського колгоспу „Таганча".

(Продовження в наступному номері)

Проєкт „ТУРБОТА ПОКОЛІНЬ – ХЭСЭД ДОРОТ" було створено та працює за підтримкою „Джойнт" (JDC) – провідною єврейською міжнародною гуманітарною організацією, яка понад 30-ти років допомагає нужденним євреям і розвиває єврейське життя у країнах колишнього Радянського Союзу. Детальну інформацію про JDC ви знайдете на сайті: www.JDC.org

Благодійна допомога ЧОБЄФ „Хесед Лорот"

Цдака ЧОБЄФ „Хесед-Дорот".

Сайт ЧОБЄФ „Хесед-Дорот".

Сторінка ЧОБЄФ „Хесед-Дорот" в мережі Фейсбук

Claims Conference ועידת התביעות
The Conference on Jewish Material Claims Against Germany

Соціальні послуги для підопічних (жертв нацизму) ЧОБЄФ „Хесед Дорот" надаються за підтримки гранту від „Конференції з матеріальних претензій єврейського населення до уряду Німеччини".

Газета „Разом–Інейнем". Засновник – Черкаський обласний благодійний єврейський фонд „Турбота поколінь – Хесед Дорот".

9 786177 233670

ідентифікатор медіа – R30-03581.
Адреса редакції: 18010, Черкаси, вул. Б.Хмельницького, 66.
☏ (0472)37-70-79, 54-41-48; 54-43-11.
e-mail: inejnem20@gmail.com http://hesed-dorot.ck.ua
Надруковано в друкарні м. Чернобай. Наклад 800 прим.
Підписний індекс 90781.
Розповсюджується безкоштовно.

Наші спонсори: Єврейська Федерація Великий МетроВест Нью-Джерсі та Міжнародна громадська організація Центр „Джойнт".

Прохання поводитися з цим виданням акуратно – в ньому є слова Тори.